

aan kuudennenkymmenennen kauhuromaanin synopsisken lukija alkaa kuitenkin ehkä miettiä, olisiko kirja hyötynyt tarkemmasta rajauksesta. Vaikka aineisto tukee Milbankin analyysia, itse analyysi alkaa hukkua materiaalin suunnattomaan määrään. Toisaalta pelkästään Emily ja Charlotte Brontë'n kirjojen teologisten teemojen parissa olisi viihtynyt huomattavasti pidemmän aikaa, joten teos heijastelee käsittelemänsä materiaalin paradoksaalista luonnetta. Tästä huolimatta *God & the Gothic* -kirjaa voi suositella niille, joita kiinnostaa joko kauhukirjallisuus tai brittiläisen teologian historia. Erityisen lämpimästi kirjaa voi suositella niille, jotka ovat kiinnostuneita molemmista, sillä parhaiden tieteellisten tutkimusten tapaan se avaa uuden näkökulman, jonka kautta tutut asiat muuttuvat taas vieraiksi.

Toni Koivulahti, TM
Systemaattisen teologian
tohtorikoulutettava
Helsingin yliopisto

ANNI TSOKKINEN (TOIM.)
Taantuvan tasa-arvon kirkko. Helsinki: Kustantamo S&S 2019. 188 s.

Anni Tsokkinen toimittama *Taantuvan tasa-arvon kirkko* on kirjava kokoelma puheenvuoroja eri näkökulmista, kiinni vahvasti tässä ajassa ja evankelisuterilaisen kirkon ajankohtaisissa kysymyksissä. Kirjoittajista moni on kirkon työntekijä ja muutkin kirkollisesti varsin aktiivisia. Luterilaista kirkkoa katsellaan sisältä, välillä myös ulkokehältä, mutta koko ajan kriittisesti ja samalla rakastavasti.

Kirjoitukset ovat usein sävyllään vahvan henkilökohtaisia. Lisäksi ne ohjaavat moniin suuntiin, selkeää yhtenäistä näkyä tai linjaa ei ole – eikä tarvitsekaan olla. Aihetta omista näkökulmistaan lähestyviä kirjoittajia ohjaa kirjan peruskysymys: mikä on tasa-arvon tilanne tämän päivän evankelisuterilaisessa kirkossa? Osa kirjoituksista perustuu aiemmin muualla julkaistuihin teksteihin (esim. Teemu Ratinen, "Voiko mies antautua Jumalalle? Maskuliinisuuden kriisi psykologisoituneessa kirkossa", TA 3/2016, 210–222).

Kirjan alkusysäyksenä on ollut viime vuonna vietetty ensimmäisten naisten pappisvihkimyksen 30-vuotisjuhla. Kolme ensimmäistä kirjoitusta käsittelevätkin sitä, miten edelleen, 30 vuotta myöhemmin, kirkossa kyseenalaistetaan naisten pappeutta ja naispuolisia pappeja syrjitään avoimesti ja vähemmän avoimesti sekä työyhteisössä että seurakuntalaisten keskuudessa. Oulun tuomiorovasti Satu Saarinen nostaa esiin, kuinka tasa-arvo tuntuu ottavan takapakkia, kun naisten pappeuden kieltävä on ehdolla arkkiepiispaksi (ja saa huomattavaa kannatusta) ja kun kirkollisessa keskustelussa vedotaan piispoihiin, että he antaisivat enemmän tilaa messuyhteisöille, joissa naisia ei hyväksytty papeiksi. Kirjoittajat purkavat omakohtaisten kokemustensa kautta, miten tämä kaikki käytännön seurakuntatyössä ilmenee. Tasa-arvo ei vielä ole totta.

Kirjan toinen osa käsittelee seksuaalisuuden ja sukupuolen kysymyksiä. Kirkon sekava suhtautuminen samaa sukupuolta olevien kirkollisiin vihkimisiin ja avioliiton siunaamisiin saa osansa. Aino-Maija ja Outi Elonheimo kuvaavat, millaista on elää sek-

suaalivähemmistöön kuuluvana kirkossa. Selja Purovaara tarkastelee sukupuolen käsitteen ohutta ymmärtämistä kirkollisissa dokumenteissa. Purovaaran huomioiden myötä tulee kiusallisen selväksi se, miten vaikeaa binäärisen sukupuolijaottelun ulkopuolelta on saada kosketusta kirkolliseen julistukseen. Suomessa queer-teologiaa tunnetaan valitettavan vähän, vaikka tarvetta selkeästi olisi. Teemu Ratinen puolestaan kirjoittaa kirkon mieskuvasta ja miehenä olemisesta tämän päivän kirkossa.

Kolmannessa osassa kysytään, keitä varten kirkko on. Kirjoituksissa tuodaan selvästi esiin se, miten kirkon kasvot, varsinkin kirkollisissa johtotehtävissä olevien kasvot, ovat lähes aina keskiikäisen valkoisen miehen. Anni Tsokkinen referoi kirjoituksessaan feministiteologian suuren nimen, Sallie McFaguen, ajattelua. Hän kysyy samalla kirkon perustehtävän kannalta oleellisia kysymyksiä: Mikä pitää ihmiset irti kirkosta? Onko kirkon tehtävä vain osoittaa taivaaseen ja opastaa patriarkaalisen Jumalan palvontaan? Tsokkinen kaipaa toisenlaista kirkkoa, kirkkoa, joka puolustaa ihmistä ja maailmaa.

Koko teoksen vaikuttavin kirjoitus on Tiina Kristofferssonin pysäyttävä erokirje kirkolle. Jo yksin kielelliseltä asultaan ja ulkomuodoltaan kaunis teksti kuvaa riipaisevalla tavalla todellisuutta, joka ajaa kirjoittajan irti kirkosta. Jotenkin toivoisi, että jokainen kirkon työssä oleva lukisi tämän tekstin – lukisi ja tunnistaisi kuvailun kirkon kylmyyden itsessään. Ehkä sitten jokin voisi muuttua. Kirjan viimeiset kaksi kirjoitusta katsovatkin jo toiveikkaampina eteenpäin. Eeva-Kaisa Rossi poh-

tii kehollisuutta ja Minna Mannert unelmoi huomisen kirkosta.

Kaiken kaikkiaan *Taantuvan tasa-arvon kirkko* tarjoaa monenlaisia näkökulmia ja tarttumapintoja tämän päivän evankelisuterilaiseen kirkkoon. Tarkoituksaan ei ole tehdä tutkimusta, vaan jokainen kirjoittaja tuo oman itsensä kautta esiin kirkon ongelmallista tasa-arvotilannetta. Kirjan puheenvuoroista välittyy kerta toisensa jälkeen, kuinka kirkko on valkoisen cis-heteromiehen kirkko. Vuosikatojen aikana syntyneet rakenteet ylläpitävät vahvaa patriarkaalista valta-asetelmaa. Tämä ei toki ole vain kirkon vaan myös laajemman yhteiskunnan ongelma. Vallan kasautuminen keski-ikäisille miehille, muun muassa työttömyyden ja ylistämällä alistamisena purkautuva rakenteellinen misogonia sekä vähemmistöjen ja marginaalien hiljentämiseen pyrkiminen ovat edelleen isoja rakenteellisia ja käytännön kirkolliseen elämään liittyviä kysymyksiä. Varsinkin valtapositiosta tulee helposti ajateltua, että kyllähän meillä tasa-arvo toimii jo hyvin tai ainakin paremmin kuin jossain muualla. Silloin jää herkästi huomaamatta, miten tilanne näyttää henkilöille, jolla ei ole samanlaista etuoikeutettua asemaa. Helsingin hiippakunnan taannoin julkaisema video, jossa miehet lukivat naispuolisille papeille tullutta törkypostia ja rivoa ehdottelua, tuntui hätkähdyttävän monia. Tämä on yksi esimerkki ilmiöstä, jonka olemassaolo on tavallaan hiljaa tiedetty koko ajan mutta josta ei ole haluttu puhua tai asiaa on vähätelty. Kansainvälinen Me too -liike ja kotimainen Totuus vapauttaa -kampanja ovat viimeistään osoittaneet, että sukupuoleen perustuva syrjintä, seksuaalinen vallankäyttö ja ahdistelu

sekä raiskauskulttuuri läpäisevät koko yhteiskunnan, myös kirkon.

Taantuvan tasa-arvon kirkko tangeeraa paikoin kolmannen ja neljännen aallon feminististä liikehdintää, jossa sukupuolen lisäksi pyritään tekemään näkyväksi ja purkamaan kaikkia sortavia valtarakenteita, esimerkiksi seksuaalisuuteen, ihonväriin, etnisyyteen, vammaisuuteen ja köyhyyteen liittyen. Kaikkia näitä kysymyksiä soisi käsiteltävän suomalaisessa teologisessa ja kirkollisessa keskustelussa nykyistä huomattavasti enemmän. Paljon on ylipäättään vielä tehtävä, ennen kuin toiseuttavasta puhettavasta päästään eroon. Miksi esimerkiksi edelleen niin monesti miespuolisesta papista puhutaan ”pappina” ja naispuolisesta papista ”naispappina”?

Taantuvan tasa-arvon kirkko on hyvä keskustelun avaus, mutta yksinään se ei tietenkään ratkaise mitään. Ei auta, että valkoinen keski-ikäinen ja keskiluokkainen kirkollinen johtajamies sanoo tasa-arvon olevan tärkeää. Meidän täytyisi pysähtyä kuuntelemaan, olla valmiita tarkastelemaan omaa asemaamme sekä siihen liittyviä etuoikeuksia ja vallan kysymyksiä. Vasta sitten voidaan todella edetä tasa-arvoisempaa kirkkoa kohti. Hyvä alku on kuitenkin lukea *Taantuvan tasa-arvon kirkko*. Ja sitten, ennen ensimmäistäkään ”Mutta eiväthän kaikki miehet!” -huudahdusta, me etuoikeutetut voisimme pysähtyä ihan vain kuuntelemaan ja antaa muille sen puhetilän, jonka olemme vuosikatojen ajan ajatelleet kuuluvan itsestään selvästi meille.

Arto Vallivirta, TM
Seurakuntapastori
Espoo

TARA WESTOVER

Opintielämä: Muistelma.
Suom. Tero Valkonen.
Helsinki: Tammi 2018.
435 s.

Uskonnollisiin yhteisöihin sijoittuvia, kokemuksiin perustuvia teoksia on ilmestynyt viime vuosina useita. Aihetta on tarkasteltu myös tv-sarjoissa (*Huuto syvyydestä*, *Piru vai pyhimys*, *Tapahtukoon sinun tahtosi*) sekä erilaisissa dokumenteissa. Näitä kulttuurituotteita yhdistää pyrkimys kuvata eletyn uskon verkostomaista todellisuutta. Usko muovaa käytänteitä, asioille annettuja merkityksiä, eettisiä käsityksiä, kieltä sekä ihmisten välisiä suhteita. Uskon sävyttämä elämä näyttää kulttuurituotteissa todellisuutena, jossa turva ja kärsimys, kauneus ja rujous, pyhä ja arkinen sekä inhimillinen hyvyys ja pahuus limittyvät. Vaikka aika, paikka sekä vakaumuksen luonne vaihtelevat, kuvauksista voi tunnistaa paljon samaa. Uskonnolliset todellisuudet muovaavat jäsenten keskinäisiä suhteita, yhteyksiä ulkomaailmaan, yhteisön sisäistä sukupuolijärjestystä sekä eettis-moraalista hahmottamistapaa, eli sitä missä ja miten uskon toivotaan näkyvän. Eletyn uskon ja uskonnollisuuden kuvaamiseen on ollut selvä tarve. Näistä lähtökohdista on syntynyt erityislaatuista kaunokirjallisuutta. Pauliina Rauhalan romaanit *Taivaslaulu* (2012) ja *Synninkantajat* (2018), Hanna Pylväisen *We Sinners* (2012) sekä Essi Ahosen *Ainoa taivas* (2018) puhuttelevat myös niitä, joille kuvatut ympäristöt ja niissä syntyvät kysymykset ovat vieraita. Samantasoisena laatutuotteena voi pitää myös nyt arvioitavana olevaa Tara Westoverin teosta *Opintielämä* (*Educated*).